YOSHLAR NUTQIDA DAVLAT TILI VA UNING ZAMONAVIY O‘ZARISHLARI

Sotvoldiyeva Dilnoza O‘tkirbek qizi
Andijon davlat chet tillari instituti
Xorijiy filologiya va turizm fakulteti
FTO‘ Ingliz tili yo‘nalishi 2- bosqich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24170828

Annotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi kunda yoshlar nutqida kuzatilayotgan o‘zgarishlar, davlat tilining qo‘llanish doirasi, zamonaviy so‘zlashuv uslubining o‘ziga xos jihatlari va ijtimoiy tarmoqlar hamda internet ta’sirida tilimizga kirib kelayotgan yangi unsurlar ilmiy, nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, adabiy til me’yorlarini saqlash, yoshlar orasida savodxonlikni oshirish va davlat tiliga hurmat ruhini tarbiyalash masalalari darsliklar va ilmiy manbalar asosida yoritib berilgan.
Kalit so‘zlar: Davlat tili, yoshlar nutqi, zamonaviy o‘zgarishlar, adabiy til me’yorlari, internet slenglari, sof til, savodxonlik, lisoniy xususiyatlar hamda globallashuv.

Аннотация: В данной статье научно-теоретически проанализированы изменения, наблюдаемые в речи молодежи сегодня, сфера применения государственного языка, специфические особенности современного разговорного стиля, а также новые элементы, проникающие в язык под влиянием социальных сетей и интернета. Кроме того, на основе учебников и научных источников освещены вопросы сохранения норм литературного языка, повышения грамотности среди молодежи и воспитания уважения к государственному языку.

Annotation: This article scientifically and theoretically analyzes the changes observed in the speech of youth today, the scope of application of the state language, the specific features of the modern colloquial style, and new elements entering the language under the influence of social networks and the internet. Furthermore, based on textbooks and scientific sources, the issues of preserving literary language norms, improving literacy among youth, and fostering a sense of respect for the state language are highlighted.

KIRISH

Mustaqillik yillarida o‘zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqeini yanada mustahkamlash, uning barcha jabhalarda, asosan, ta’lim, ilm-fan, zamonaviy axborot texnologiyalari shuningdek, yoshlar o‘rtasidagi muloqot tizimida to‘laqonli qo‘llanilishini ta’minlash ustuvor vazifalardan biriga aylandi. Jamiyat taraqqiyoti, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi sari til ham doimiy ravishda o‘zgarib, boyib va yangilanib boradi. Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida yoshlar nutqi o‘zining tezkorligi va o‘ziga xos yangi lisoniy xususiyatlari bilan keskin ajralib turmoqda. Mazkur maqolaning ahamiyati shuki, zamonaviy yoshlar nutqidagi o‘zgarishlarni ilmiy jihatdan o‘rganib, adabiy til me’yorlarini saqlab qolish hamda internet, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar nutqiga ta’sirini yanada ko‘proq tahlil qilishdir.

Til va tafakkurning paydo bo‘lishi shuningdek ularning taraqqiyoti insoniyat jamiyati bilan chambarchas bog‘liqdir. Jamiyatni tilsiz va tilni jamiyatdan ajratgan holda tasavvur qilib bo‘lmaydi. Hozirgi o‘zbek adabiy tili o‘zbek milliy tilining oliy formasi hisoblanadi. Ishlov berilga va me’yorlashtirilgan va millat vakillarining barchasi uchun umumiy bo‘lgan barqaror shakli. Adabiy tilning

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

og‘zaki va yozma shakllari mavjud. Shubois ular yoshlar muloqotida ayniqsa og‘zaki so‘zlashuv uslubi va ijtimoiy tarmoqlardagi yozma-og‘zaki sintezdagi nutq shakllari faol qo‘llanilmoqda. Yoshlar nutqida yuzaga kelayotgan zamonaviy o‘zgarishlar va ularning lingvistik xususiyatlarini quyidagi asosiy yo‘nalishlarda kengroq kuzatib, tahlil qilish mumkin:

1. Internet slenglari va o‘zlashma so‘zlarning faollashuvi jarayoni: Global tarmoqlar, ijtimoiy tarmoqlar va xalqaro muloqot ko‘lamining kengayishi ta’sirida yoshlar nutqida chet tillaridan, jumladan, ingliz tilidan o‘zlashgan so‘zlar, qisqartmalar va turli internet slenglarining qo‘llanishi keskin oshdi. Darsliklar va ilmiy manbalarda ta’kidlanganidek, leksik me’yorlarga qat’iy amal qilish, o‘zbek tilining boy ichki imkoniyatlari va go‘zal muqobillari turganda asossiz chet tilidagi so‘zlarni qo‘llamaslik madaniyatini shakllantirish bugungi kunda muhim ahamiyatga ega.

2. Qisqartmalar, grafik belgilardan foydalanish va yozma nutqdagi transformatsiyalar: Ijtimoiy tarmoqlarda fikrni tezkor yetkazish istagi tufayli imlo qoidalari, tinish belgilariga va harflarning yozilishiga yetarlicha e’tibor bermaslik holatlari ko‘p sodir bo‘lmoqda. Bunday holat asta-sekin yoshlarning rasmiy, ilmiy va kundalik savodxonlik darajasiga o‘zining salbiy ta’sirini ko‘rsatishi mumkin. Hujjatlar va rasmiy matnlarni tuzishda esa qat’iy standartlashuv, imlo qoidalari hamda adabiy til me’yorlariga so‘zsiz rioya qilish so‘raladi, chunki savodxonlik har qanday mutaxassisning madaniyat ko‘rsatkichidir.

3. Og‘zaki nutqning jonliligi va emotsional-ekspressiv xususiyatlari: Yoshlar nutqi har doim o‘zining harakatchanligi, emotsionalligi, yangi so‘zlarni tez qabul qilishi bilan ajraladi.. Biroq bu tabiiy jarayonda adabiy tilning asosiy qonuniyatlari, orfoepik (to‘g‘ri talaffuz) va leksik me’yorlar buzilishining oldini olish zarur. Buning uchun ta’lim muassasalarida "O‘zbek tilining sohada qo‘llanilishi" va "Ona tili" fanlarini o‘qitish sifatini yanada oshirish, yoshlarni ilmiy asoslangan nutqiy qoliplarga o‘rgatish talab qilinadi.

4.Yoshlar nutqidagi zamonaviy transformatsiyalarning lingvistik tahlili va qo‘shimcha kuzatishlar: Bugungi kunda axborot oqimining tezlashuvi yoshlar orasida qisqa va qolipga tushgan iboralardan foydalanish tendensiyasini kuchaytirdi. Lingvistik nuqtai nazardan, bu holat tilning tejamkorlik qonuniga asoslansada, ba’zan fikrning teranligi va boyligiga putur yetkazadi. Yoshlar nutqida kuzatilayotgan bunday o‘zgarishlarni tartibga solish uchun nafaqat ta’lim maskanlari, balki ommaviy axborot vositalari va internet maydonida ham sof adabiy til me’yorlarini targ‘ib qilish mexanizmlarini kuchaytirish talab qilinadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlar nutqida paydo bo‘layotgan zamonaviy o‘zgarishlar va yangi lisoniy unsurlar jamiyat taraqqiyoti, globallashuv hamda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liqdir. Shunga qaramay, davlat tilining sofligini saqlash, adabiy til me’yorlariga qat’iy amal qilish, yoshlarda milliy tilga hurmat tuyg‘usini kuchaytirish har bir fuqaroning asosiy burchi hisoblanadi. Ta’lim jarayonida darsliklar va ilmiy manbalarga tayangan holda savodxonlikni yuksaltirish, yoshlarni o‘zbek tilining boy leksik va grammatik imkoniyatlaridan unumli foydalanishga o‘rgatish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri bo‘ladi, chunki til millatning ko‘zgusi va uning ma’naviy qudratidir. Zero, tilni e’zozlash va uning sofligini asrash — milliy o‘zlikni, ma’naviy merosni va kelajak poydevorini mustahkamlash demakdir; har bir yosh mutaxassis o‘zining professional faoliyatida davlat tiliga hurmat bilan yondashishi jamiyatimiz taraqqiyoti va madaniy yuksalishining muhim kafolatidir.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Yuldasheva D. “Davlat tilida ish yuritish”. – Samarqand, 2021.
2. Madaliyev A., Mahkamov N., “Ish yuritish”. – Toshkent.
3. Jamolxonov H. “Hozirgi o‘zbek tili”. – Toshkent.
4. Sultonsaidova S. “O‘zbek tili stilistikasi” .– Toshkent.
5. Xasanboyeva M. “Rasmiy-idoraviy uslubning o‘ziga xos lisoniy va grammatik xususiyatlari”. – Andijon, 2026.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.